Kronobergs läns hembygdsförbunds saml. 4783
ACC. NR.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland *Upptecknat av:* Sällman, Albert

Härad: Uppvidinge *Adress:* Åseda

Socken: Åseda *Berättat av* Olika personer angivna inne i samlingen

Uppteckningsår: 1932 *Född år* *i*

Uppteckningen rör sid.

Prästmannen, som hade makt över naturkrafterna.	1
En undergörerska.	3
Sjörået.	4
Starka karlar.	5
Originella personer.	6
Den förtrollade ladugården.	8
Skogsdrottningen.	9
De dödas julotta.	10
Älvornas lek.	11
Åseda Riddare.	12
Den bergatagna.	13
En kyrkogårdssägen.	14
Den förtrollade haren. (från Östra hd)	15
Tomtarna i Varshult	16
Tomtarnas julotta.	17
En sägen från hedenhös.	18
En sägen från 1500-talet.	21
Staffan Stalledräng.	23
Sankt Örjans visa.	26
Offerkällor.	31
Få se sin tillkommande i en källa.	33
Stuga.	34
Varsel.	35
Begravningsbruk.	37

S:a 38 sid.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Till Lektor Elgqvist
Hov, Växjö.

Då undertecknad härmed insänder dessa anteckningar, beder jag om överseende för eventuella brister, som vidlåda dessa skrivelser. Jag har dock gjort mitt bästa vid anteckningarna, och att de ej varit i tryck är jag övertygad om, dock med undantag för de gamla sångerna;om dessa ej ha den betydelse jag trott, beder jag om överseende.

Mörtelek, Åseda i februari 1932

Albert Sällman

Box 56.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Prästmannen, som hade makt över naturkrafterna.

För omkring 100 år sedan levde och verkade i Åseda en mycket lärd prästman, Professorn och Kyrkoherden Heurlin, fader till Statsrådet och Biskopen med samma namn.

Om denne vördige prästman går en del sägner, så påstods han av dåtida församlingsboar kunna liksom en Elias befalla över åska och regn. En gång under ett sådant åskväder skall en eldsvåda ha ödelagt Åseda dåvarande kyrkoboställe, föroorsakad av blixt.

När han i sockenbud färdades omkring i socknen, kunde hjulet falla av vagnen. Han sade då till skjutskarlen: "Lägg hjulet i vagnen och kör."

Nämnde Heurlin skall även varit kunnig i att utpeka tjuvar, tillrättaskaffa tjuvgods.

Vid sonens Kristoffer Isaks födelse plantera-

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

de han en ek, som ännu finnes vid kyrkoherdebostället.

Professor, kyrkoherden, teol.dr Heurlin ligger begraven i Åseda kyrkogård, där minnesvärdar utvisa, var han och hans maka samt dotter vila.

Nämnde son blev sedermera biskop i Växjö stift.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
3

En undergörerska.

För åtskilliga år sedan dog i Karlstorp socken i Östra härad i Småland en kvinna efter ett mera kringflackande liv, mor Mina kallad. Hon anlitades mycket och vida omkring för åtskilliga krämpor både å folk och kreatur. Hon kunde även förespå kommande ting. Ofta färdades hon ute i bygderna. tillsammans med sin man, som drev gårdfarihandel och köpte lump och skrot.

I sin ungdom hade hon lärt denna klokskap av sin farmor, mor Stina i Karstorp, som sades ha fått denna genom att dricka säset efter en vit orm.

Mången gång kunde hon hjälpa, där ej läkare förmådde, särskilt å små barn.

Skriv endast på denna sida!

Smålandsmuseet 4783

Småland, Uppvidinge, Åsda, upptecknad 1932.

Uppgifvare: Alb. Tällman

Om olika personer

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Sjörået.

När jag var ung, så kunde det hända märkliga ting härute vid sjön, sa en gammal fiskare, Melker Pettersson i Harsryd.

Då far min och jag voro ute och fiskade, jag var då ganska ung, fingo vi se ett underligt fruntimmer stå och slita i näterna. Far min sa: "Håll dig lugn." De gjorde jag, och sen på morron fingo vi så möe med fisk, så nåten(?) va fulla. Så nog va då välsignelse, sa Pettersson.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Starka karlar.

Såsom starka karlar, riktiga herkulusar, vad den fysiska styrkan beträffar, vill jag här nämna min egen farfader, Jonas Sällman.

En gång försökte några tattare att med våld söka tillitvinga sig husrum. Sådant folk var han dock belåten med, och det dröjde ej länge, förrän de fingo respass, fastän de voro 8 stycken.

En annan gång , det var på 1850-talet, lassade han själv en stock, som det behövdes 4 man för att lyfta.

Han blev vald till kronofjerdingsman, och var som sådan fruktad av orosstiftare.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Originella personer.

Såsom mera originell verkade min farfars broder Daniel Sällman. Murare till yrket gjorde han byggnader, som nu trotsat sekler. - Men det är om hans slagfärdighet vi här skall tala. En gång sade en bonde till honom:"Kom och laga min spis, att den ej ryker in." Såsom svar fick han:"Det är ett syndastraff, låt bli att sov i kyrkan." Detta var nämnda persons ovana.

En annan gång skulle ett par pojkar ha roligt på hans bekostnad. De sade då:"Hur bar ni er åt att släcka eldsvådan?" Svar:"Jag lägger mig här på soffan, och ni kommer och skriker att elden är lös i vedboden." Här följde ord och handling. Pojkarna ropte. Muraremästaren upp på taket och rev ner detta, som var av ved.

För några år sedan bodde i Näshult socken i Harsryd by nära gränsen till Åseda en skomakare O.Pettersson, som så

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att säga kunde se tillkommande ting. - En gång var han i några personers sällskap, då han helt plötsligt gick ur vägen. Han sade senare, att han sett ett liktåg.

Ovannämnde Pettersson var en i alla avseende märklig man. Skomakare, murare och smed samt verkade såsom uppfinnare; såväl i yngre år som på äldre dagar gjorde han försök med att konstruera en evighetsman(?). Med denna idé sig förespeglande slutade han sina dagar.

För omkring 30 år sedan vistades i Nottebäck socken i och för arbete med mossodling en man vid namn Ek. Han var en av de personer, som det är förunnat att se kommande ting. När han en söndag var ute och gick vägen fram, mötte han en likfärd, därvid han igenkände flera personer. - En annan gång förutsade han, att en olyckshändelse skulle inträffa på bestämd plats å järnvägslinjen Växjö-Åseda. Tidpunkten satte han till över 20 år framåt i tiden. - Tjugofyra år därefter blev en banarbetare därstädes överkörd och dödad.

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den förtrollade ladugården.

Det hände för många år sedan i Åseda socken, att kreaturen på en gård rent av vantrivdes. Korna slutade mjölka. Köptes någon ny ko, var förhållandet enahanda. - Till sist begav sig husbonden till en klok gumma i en grannsocken. Denna sade då:"Hela din ladugård är förgjord. Din granne haver detta gjort, för han är avundsjuk på dig för dina ägodelar. Under din ladugård ligger en del ben nergrävda, dessa skola uppgrävas och uppbrännas. Så följer jag med dig för att närmare undersöka förhållandet." Sedan erhöll han en del örter som läkemedel och en del andra förhållningsregler.

Skriv endast på denna sida!

Kronobergs läns Hembygdsförbunds saml. ACC. NR. 4783

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

9

Landskap: Småland *Upptecknat av:* Sällman, Albert

Härad: *Adress:* Åseda

Socken: *Berättat av* Karl Karlsson

Uppteckningsår: 1932. *Född år* *i* Toratorp, Åseda

Uppteckningen rör Skogsdrottningen.

Bland mystiska varelser intager skogsrået eller skogsdrottningen en bemärkt plats. Åtskilliga äro de gamla jägare och kolare, som någon gång påstår sig varit i beröring med detta mystiska väsen, som framtill beskrives vara vacker att skåda men baktill vara ihålig som ett baktråg.

När far min låg i kolarskog, så berättar en nu sjuttioårig man, kunde det hända, att skogsrået tittade in genom dörren till kojan. Far tog då en eldbrand och slängde den mot dörren. Denna slogs igen, och sedan hördes ett hest skri i skogen.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

De dödas julotta.

Följande händelse är berättad av min 1908 avlidna 92-åriga farfader.

Julen 1854 hade han begivit sig till julottan i tidig morgonstund för att få god plats eller kanske hans egen klocka gått något fort. Kl. 2 på morgonen befann han sig vid Åseda kyrka. Mörkt var det i husen i den lilla kyrkobyn. Den bestod då av några hus. Men i kyrkan strålade ljus i varje fönster. Det var de för länge sedan avlidna, som nu höllo sin julotta. På predikstolen stod en för länge sedan bortgången prästman, och hela kyrkan var fullsatt av åhörare.

Någon timma senare började de levandes julotta.

Skriv endast på denna sida!

4783

Berättare Karl Karlsson
Trattsjö Åseda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Älvornas lek.

Strax intill gården Stockaremåla i Åseda socken utmed en numera utslagen byväg ligger en ljungbacke, benämnd Jungfrukullen. Denna benämning därför, att den med förkärlek omhuldats av gårdens ägarinnor för omkr. 70 år sedan, mamsellerna Vahl.

Det var en aftonstund på våren på 1840-talet. En av mamsellerna Vahl hade uppsökt sin älsklingsplats. Då får hon plötsligt se små älvor gå i ring, dansen går över backens krön, över slåttermadarna ner mot sjön. Vår dam söker följa dessa men har ej så lätta fötter, och snart de försvinna, då de fjäderlätt svinga sig över de vattenfyllda madarna.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

Åseda Riddare.

Denna benämning torde hava följande upprinnelse.

Under den första kristna tiden och även efter reformationen skrevs namnet Aseda; då fanns i socknen en prästman, som ville förändra detta namn. Genom att därtill sätta en prick över A fick han fram det nuvarande namnet.

Åsen var högst i bondens stuga (ryggås). Dess innebyggare kunde benämnas högstående.

För länge sedan svunnen tid fanns i socknen en prästman, som i tal och skrift använde ordet ridderlig. Härav torde denna benämning hava sitt ursprung.

(Ofta synes namnet Åseda i gamla handlingar. Åsyftas hava uppkommit av Ås och hed. Så torde ej vara förhållandet.)

Skriv endast på denna sida!

Sverige
Uppteckning ifr
Åseda s:n
1932

4783 Uppt. Albert Sällman
Åseda

Per. av olika personer.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Den bergtagna.

I Garpatorp i Åseda socken bodde för många hundra år sedan en rik och mäktig Greve. Omsider tröttnade han på ungkarlsståndet och beslöt att skaffa sig en följeslagarinna för livet.

Till södern skulle han resa till den solbelysta Frankrike att där skaffa sig en Grevinna. När så de tu voro på hemväg, blev bruden rövad av en jätte, som bodde i ett berg ej långt från Grevens boning. Här fick bruden tillbringa många och långa år i bergakungens salar.

Berget kallas sedan Brudberget och bruden kom ej ur sin förtrollning.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

En kyrkogårdssägen.

För många hundra år sedan, då pest och död härjade i detta land samt skonade ej någon, där den drog fram, och den lilla kyrkogården ansågs för trång att kunna rymma de dödas ben, beslöto de styrande prästerskapet att vidtaga särskilda mått och steg för att avhjälpa den hotande faran.

På en då undangömd och avlägsen plats blev en ny begravningsplats invigd. Denna kom dock ej till användning (bruk), men den gård, på vilken denna plats är belägen, Mörtelek Brasagård, har ofta benämnts kyrkogård.

Skriv endast på denna sida!

Kronobergs läns Hembygdsförbunds saml.
ACC. NR. 4783

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

15

Landskap: Småland *Upptecknat av:* Sällman, Albert

Härad: Östra *Adress:* Åseda

Socken: *Berättat av* Johan Johannesson

Uppteckningsår: *Född år* *i* Bälebo, Åseda.

Uppteckningen rör Den förtrollade haren.

Följande berättelse hörde jag för åtskilliga år sedan av ovannämnde J.Johannesson, stenarbetare, död 1918 vid 86 år.

Jag låter nu min sagesman berätta. På den tiden, då jag tjänte i Östra Skire gård, tilldrog sig följande. En av traktens bästa skyttar hade under en jakt fått upp ett spår av en hare; länge hade han jagat denne, då han äntligen med ett välriktat skott lyckades fälla honom. Men när han gick fram för att taga upp honom, var där en säck och några vedträn.

Skriv endast på denna sida!

Emil.
Upprid. av
Beda 5:an
1932

4783 Uppt. Sällman, Ast.
Beda
Ber. av Olofs pension

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
16

Tomtarna i Varshult.

I folkfantasien har tomten spelat en stor roll, och för husets folk var han mycket kär.

Å Varshults Blommagård hade en tomtefamilj sin hemvist. För gårdens lycka och husets trevnad sörjde de, då husbondefolket sovo sin ljuva sömn. Mången natt hördes slagornas gång å logen. Då någon ko skulle kalva, var tomten alltid påpasslig, därför kunde familjen vara mycket lugna i förlitande på dessa sina vänner. Och nog blev tomtarna undfägnade igen.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tomtarnas julotta (natt).

Utmed allmänna vägen mellan Åseda samhälle och Serarp i Näshult socken strax intill lägenheten Åsen ligger vid vägen ett högt berg. I detta berg säges fordom tomtar haft tillhåll. På berget finnes en stor sten. Denna sten av stora dimensioner sågs en julnatt för mycket länge sedan vara upplyftad på silverpelare. Under stenen brann en eld och kring denna gingo små tomtar i ring. Hela berget var upplyst av ljus i dess många salar, vilket annars inga levande fick se.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En sägen från hedenhös.

Då St. Sigfrid först började predika i våra byg- St.Sigfrid.
der, fanns i Åseda socken, där Skeda ström nu är belägen en offer-
lund med kapell helgat åt krigsguden Tor. Strax därintill höll
man ting och skipade rätt. Denna domarering finnes ännu. Kapellet
och lunden blev på konungens befallning förstört.

Baggaberget å Åseda prästgårds ägor skall enligt
sägnen varit avrättsplats,vilket berättats mig av äldre personer.

Så blev kyrkan färdig. Den byggdes enligt Wiesel-
gren, Smålands beskrivning, av trä. Den lär enligt sägnen blivit
förstörd av åskeld.

En klockstapel byggdes vid nuvarande Badeboda åns
mynning. Vid ringningen en gång lär denna stora kyrkklocka, som där
tjänade att ringa samman, fallit ner i vattnet. Nu voro goda råd
dyra. Ett par tvillingstutar anskaffades, och man skred till ver-

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ket med att få upp den dyrbara klenoden. De förmådde ej draga upp den, utan den föll tillbaka i djupet. Efter denna händelse har stället fått namnet Klockhölja.

Under den tid, då St.Sigfrid predikade den kristna läran i de småländska bygderna, och i vårt Värend, kom han en gång även till min egen hemsocken Åseda.

Där Åseda samhälle nu ligger, var då en stor sjö. I båt färdades därför Sigfrid och hans följeslagare . Där Björkåkra by nu ligger, var vattnet så grunt, att det endast med största svårighet lyckades männen att komma fram; därvid kom båten att asa på grund.

Männen stego i land och på en av sjöns holmar beslöto de att bygga en kyrka. Efter dessa omständigheter kallade de platsen Aseda, vilket det i äldre tider hetat. Kyrkan lär ha varit en träkyrka.

Enligt en annan version skall St.Sigfrid och hans män gått i land på en av sjöns många holmar samt där berett sitt nattläger. Under natten skall han så i sömnen fått en uppenbarelse, vad kyrkan skulle byggas.

Liknande sägen berättas även om Växjö Domkyrka

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

Kyrkan byggdes, och någon sägen om förstörande krafter har undertecknad ej hört.

Medel till kyrkans uppförande och framtida underhåll skänktes av konung Olof III, som då regerade.

Till minne av kristendomens införande i Norden firades sedan i Åseda kyrka en allmän gudstjänst sista söndagen i juli ända intill år 1837 med predikan över detta ämne.

Ursprungligen lär det hava varit en offerfest (skördefest) till St.Olofs minne; denne var underligt nog ingen svensk konung utan norsk, regerade samtidigt med vår egen Erik IX. Härav benämningen när Erik ger ax, ger Olof kaka.

Ännu firas denna söndag, men ingen tänker väl nu på den betydelse denna fest varit sedan årtusenden.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

21

En sägen från 1500-talet.

Då konung Gustav Vasa hade fördrivit danskarna och varit rikets styresman i två år, blev han av svenskarna förklarad såsom konung.

Detta kunde ej smålänningarna finna sig i, och på ett möte i Jönköping valdes Birger Pettersson till kung över Småland. Från Åseda socken voro två män av de yppersta inom församlingen utsedda. De hade ridande färdats från sin hembygd till staden vid Vätterns strand för att vara med om detta kungaval.

De voro två adliga riddersmän, så förtäljer sägnen, och vid mötet svuro de kung Birger tro och ära och någon annan konung ville de ej veta av.

Nu voro de på hemväg stadda, då de plötsligt inom Västbo härads gränser blevo överfallna av en skara av kung

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Gustavs män samt blevo ihjälslagna.

Kung Birger blev snart slagen av kung Birger, samt fick sona med livets förlust. Även hans närmaste män blevo avrättade. Så slutade denna kungasaga.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23

Staffan Stalledräng.

Gammal julvisa.

Staffan var en stalledräng
Håll dig väl fälen (-an?) min
Han vattnade de fälar fem
Allt vid den ljusa stjärnan
Ingen dager synes än, synes än
Men stjärnorna på himmelen den blänka.

Två de voro röda.
Håll dig väl fälen min.
De tjänte väl sin föda
Han vattnade de fälar fem
Allt vid den ljusa stjärnan.

Skriv endast på denna sida!

4783

Två de voro vita
.....
De va de andra lika
.....

Den femte han var apelgrå
Den rider själva Staffan på.

Innan hanen galit (har?)
Staffan uti stallet var.

Hastigt lägges sadeln på
Innan solen mänd uppgå.

Framme han till skogen var
Innan någon vaknat har.

I den fula vargens spär
Fort och oförskräckt han går.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
24

4783

Själva björnen i sitt bo
Ej får vara uti ro.

Stackars haren, skrämd och rädd
Måste stupa i sin bädd.

Dagen den lider
Fålen hemåt skrider.

Nu är det eld uti var spis
Julegröt och julegris.

Lär ha sjungits på vissa trakter vid staffansritten.
St.Staffan Helsinglands apostel.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

Sankt Örjans visa.

Hör du Sankt Örjan du är min sven
Du skall mitt ärende utrida
Till Babylon den sköna stad
Emot den draken att strida.

Allt vid den staden ligger en sjö
Han är kringmurad med stenar.
Uti den sjön en drake bor
Han är den staden till mene.

Den draken han har så underlig sed.
Var dag vill han hava sin föda.
Bäd folk och fä och vad han får
Såd mände han staden utöda.

Skriv endast på denna sida!

4783

Var dag som han icke sin föda får
Han blåser sin ande över muren
Och alla de som den känna få
De bliva därav strax döda.

Konungen gav dem detta råd
Var dag en människa att giva:
"Så må det förlänga vårt liv
Och så vi länge må leva."

Då lotten allt var gången omkring
På kungens dotter må den falla
Borgarna gingo för slottet in
Att henne till draken utkalla.

Jungfrun hon gick gatan fram
Hon vred sina händer så svåra.
Vart och ett barn i staden var
Det fällde för henne tårar.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

27

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hon gick sig upp på ett berg så högt
Hon såg sig om så vida.
Så fick hon se var Sankt Örjan kom
Hans häst han lopp så strida.

Baneret var vitt och korset var rött
Det förde han i sina händer
Hans harnesk sken allt som en sol
Men jungfrun honom ej kände.

Hören I det, min jungfru skön
I bedjen mig icke bortrida.
Jag är sänd ifrån himmelen
Emot den draken att strida.

Jag har Våre Fru det löftet gjort
Att Eder jag ej skall svika
I dag vill jag frälsa er
Eller ock själv falla tillika.

Skriv endast på denna sida!

4783

De taltes vid en liten stund
Det varade intet länge
Förrn draken kom där farandes
Sankt Örjan mot honom sig vände.

Ingen fågel flyger så snart
Som han sitt svärd utrycker.
"Jag manar dig i Herrens namn
Att du din mun återlycker."

"Gångar nu fram I jungfru god
I binden om draken Edert bälte
Att eder fader och moder se
Att I från honom ären frälste."

De ledde den draken staden fram
Så ömkelig mände han låta
Bäd folk och fä i staden var
De ville ät skogen löpa.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4783

"Hör du det konung, jag säger dig
Här gäller nu inte att löpa
Med allt ditt rike och allt ditt folk
Idag skall du låta dig döpa."

"Gärna vill jag låta döpa mig
Med allt mitt kungarike
Och Er vill jag ge min dotter god
Gud give, hon vore Eder like."

"Have du själv din dotter god!
Visst kunde hon vara min like
En annan dock jag trolovat mig
I höga himmelrike."

(Uppt. efter Folkhögskolans sångbok.)

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

30

Sm.
Uppvidinge hd
Aseda sn

4783

Uppt. Alb. Tullman

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31

Offerkällor.

S.k. offerkällor lära finnas i Nottebäck i Granhults socken som även i Galtabäck i Sjösås.

Någon St.Sigfrid källa har jag ej hört omtalas i dessa bygder.

Enligt gamla anteckningar från äldre tider skall midsommaren ha varit den årstid, som mest lämpat sig, särskilt midsommarafton, då man i källans vatten kunde få se tillkommande ting.

Få se tillkommande ting.

I min egen hemtrakt och närliggande orter lära det ej varit brukligt, att man tillskrivit vattnet någon större makt.

Men en och annan beskrivning som jag läst, och även har i mina ägor, lär man på en del orter tillskrivit dem

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

trolldomskraft.

Man badade i källans vatten. Då blev man fri från sin sjukdom. Detta skulle då ske vid soluppgången; vilka sjukdomar som kunde botas eller ej, kan jag ej närmare ingå på.

Bot mot sjukdom.

Det påstods även om man tog vatten midsommarafton samt förvarade detta skulle hava en undergörande kraft.

I källan kastades såsom offer ett skiljemynt, vilket ofta funnits vid upprensning av sådan källor.

Dessa källor torde nu ej mera besökas, då tron på dessa nu tillhör en förgången tid.

Dessa källors uppkomst torde härröra från någon naturkatastrof. Ofta finnes i källor så starka ädror, att dessa vattenådror helt springa upp ur jorden.

Någon sägen om dess uppkomst känner jag ej.

Gamla berättelser förtälja även, att trolovning slutits vid sådan källor.

Trolovning.

Även att ungmön midsommarnatten vid tolvtiden i källans klara vatten kunde se sin tillkommande.

Se sin tillkommande.

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

Få se sin tillkommande i en källa.

Enligt berättelser av John Kjellman, sign. Sigvald Göthson, skulle ungmön för att få se sin tillkommande midsommarafton begiva sig till källan samt där invänta tolvslaget. Sju olika slags blomster skulle hon plockat.

Här vid källan skulle hon avkläda sig samt springa tre varv medsols och tre motsols. Vid varje varv kasta en blomma i källan. När hon så hade sprungit sex varv runt källan samt höll den sista blomman i sin hand, skulle hon få se sin tillkommande make.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Stuga.

Då det från Hyltén-Cavalliusföreningen frågats om äldre hus och byggnader, vill undertecknad härmed, då jag ej vid förra gången, då det gällde att även lämna uppgift om byggnader, meddela, att en mindre stuga under tak av torv med god vegetation å stugtaket samt så låg att en person stående på marken kan hålla med händerna i taket, finnes i Mörtelek by, nu bebodd av en omkr. 80-årig kvinna Matilda Lund. Mindre stugor av denna typ börja bli alltmera sällsynta. Stugan befinner sig i mindre gott skick. Dock torde den kunna räddas till eftervärlden, då socknens J.U.F-förening söker efter gamla hus.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
35

Varsel (förebud vid dödsfall).

Det jag nu skall berätta tilldrog sig för väl ett 50-tal år sedan.

En min numera avlidna faster, då ung fru, samt husmor på en gård i socknen. Det var en av dagarna vid jul. Jag skulle ut tidigt för att giva kreaturen foder, så jag plötsligt får höra sång. En psalm sjöngs; mycket tydligt hördes denna, så berättade hon sedermera.

Blott några dagar därefter intraffade ett dödsfall i granngården. Vid den därefter följande begravningen sjöngs vid liket samma psalm, som hörts så tydligt den klara morgonstunden.

Jag skall härmed blott i korthet lämna ett par upplysningar å fall, som tilldragit sig, och som jag känner personer-

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

36

na, vilka berättat dessa saker.

En värkväll för många är sedan, var en kvinnlig släkting till mig på besök i en granngård; då hon var på hemväg samt gått genom den allé, som ledde från gården till stora vägen, såg hon plötsligt en likvagn samt flera skjutsar efter denna färdas förbi, kommande från den andra gården i byn.

Ett par veckor därefter dog helt plötsligt där en äldre kvinna, farmor till ovan nämnda dam.

Skriv endast på denna sida!

4783

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Begravningsbruk.

De personer, som dött en väldsam död, eller själv-mördare, ävensom de, vilka gjort sig till grövre lagbrytare, torde under äldre tider ej fått begravas inom kyrkogårdens helgade område, då de därtill ej ansågos värdiga, s.k. självspillingar.

Självspillingars begr. plats.

Under äldre tider torde personer, som ansågo sig sitta inne med trolldomskonst, tagit ben från kyrkogården för att därmed bota kreatur och folk.

Bota sjukdom med ben från kyrkogården.

Odöpta barn torde ej fått begravas inom vigd jord.

Odöpta barn.

Under äldre tider lära ej alla delar av kyrkogården hållits lika heliga. Närmast kyrkan och under själva kyrkans golv ansågos för särskilt helgade platser. I våra landskyrkor vila under kyrkogolven många förnäma adliga personer.

Olika förnäma gravplatser.

Dock lära en del personer i framskjuten ställning

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
38

genom gåvor o.dyl. få de bästa platserna. Mycket uppoffrande hade de då varit för vår kyrka och dess prästerskap.

I äldre tider lära vid begravningsmål tiden en plats (den främsta) lämnas tom, då man därvid trodde, att den avlidnes ande skulle komma tillbaka.

Den avlidnes ande skulle komma tillbaka.

Likaledes troddes, att de avlidnas andar julnatten skulle komma tillbaka till sina gamla hem, varför ett rikt dukat bord då skulle stå till deras förfogande.